

Ott István Dániel¹

BESZERZÉSI NEHÉZSÉGEK A BUNDESWEHR-NÉL

DOI: 10.30583/2018/3-4/104

Absztrakt:

A Német hadsereg, a Bundeswehr, a hidegháború idején a NATO egyik legnagyobb és legütőképesebb szárazföldi ereje volt. Katonáit Kelet-Németország és a Varsói Szerződés ellen vívott háborúra készítették fel. A kommunista blokk összeomlása után új feladatokat kellett találni, mint a békefenntartás, humanitárius akciók és a terrorizmus elleni harc. Az erős gazdasági háttér és a közismert német precizitás ellenére a huszonegyedik században a Bundeswehr súlyos problémákkal küzd.

Kulcsszavak: Bundeswehr, Németország, NATO, beszerzés, GDP, sorállomány, túlszabályozottság

Abstract:

The German army, the Bundeswehr, during the Cold War, was one of the NATO's largest and most powerful land forces. Its soldiers have been prepared for war against the East Germany and Warsaw Pact. After the collapse of the Communist bloc, new tasks had to be found, such as peacekeeping, humanitarian actions, and the fight against terrorism. Despite the strong economic background and well known German precision, the Bundeswehr has serious problems in the twenty-first century.

Keywords: Bundeswehr, Germany, NATO, procurement, GDP, conscripts, over-regulation

¹ Ott István Dániel mérnök közalkalmazott, MH Logisztikai Központ, Technológiai Igazgatóság, Kutatás-Fejlesztési, Tudományos és Szabványosítási Osztály, ORCID: 0000-0001-5524-6735

Bevezetés

A közelmúltban nemcsak a szaksajtóban, hanem a közmédiában is sorra jelentek meg híradások a német haderőt sújtó problémákról. A hidegháború végével töredékére csökkentek a katonai kiadások, ami nem tett jót a német haderőnek. A jól működő gazdaságú és sokszoros erőforrásokkal rendelkező Németországban így problémák nehezítik a hadsereg, vagyis a Bundeswehr mindennapjait. A NATO egykor egyik legnagyobb és legütőképesebb szárazföldi haderejének régi fénye mára erősen megkopott.

A német hadsereg problémáit nem csak a pénzhiányban kell keresni. Sőt, az elmúlt évek adatai alapján a német katonai költségvetés a hetedik legnagyobb volt a világon! De akkor mi lehet a probléma? A cikk erre a kérdésre próbál válaszokat keresni és magyarázatot adni. Mivel a gondok az össznémet haderőt is érintik, így a címben említett Bundeswehr² mellett megemlítésre kerülnek a német haditengerészet (Bundesmarine) és légierőt (Luftwaffe) érintő események is.

A Bundeswehr felfegyverzése az elmúlt ötven évben

A Bundeswehr több mint hatvan éves történetét általában két részre oszthatjuk. Az első a hidegháború időszaka, amikor létrejött az akkor még nyugatnémet haderő, és ez létezésének három évtizede. A második a német egyesüléstől napjainkig tartó korszak. Az előbbi vizsgálva lesz viszonyítási alapunk, ezáltal jobban átlátható lesz, hol kell keresni azokat az okokat a jelenben, amelyek bénítják a szervezet működését.

A huszadik század második felében Európa keleti és nyugati felében született és felnövekvő, a hidegháború és a harmadik világhégés rémére „militarizált” idősebb generációt nem lepi meg az a tény, hogy ha a hadseregről volt szó, akkor semmi nem volt akadály és semmi nem volt drága. Az elmúlt ötven évben, a közép-európai rendszerváltásokig, ez a mentalitás igaz volt akár a koldusszegény Albániára, akár a fejlett skandináv demokráciákra. Elég, ha csak az akkori fegy-

² A szerző a Bundeswehr kifejezést a német szárazföldi haderő fogalmaként használja, miközben az a német véderőt jelenti, melynek része a szárazföldi haderő, a légierő és a haditengerészet is (egyebek mellett). A lektor megjegyzése.

verbeszerzéseiket végigkövetjük. Minden ország, saját anyagi lehetőségeinek arányában, gazdasági teljesítőképességének határát súrolva költött a haderőre. Diktálta ezt a feszült politikai légkör és persze a saját jól felfogott önérdekük is.

A kiélezett fegyverkezési versenybe némi késéssel, csak az ötvenes évek második felében kapcsolódik be a (két) Németország haderője. Ez érthető, hisz a németek újrafegyverzése közvetlenül a második világháború után igencsak kényes téma volt. Az első elképzeléseket, hogy egy újjászervezett gyenge német hadsereg mellett a szövetséges megszállók biztosítsák a honvédelmet, hamar keresztülhúzta a Szovjetunió egyre agresszívebb politikája és az 1948-49-es berlini blokád. 1949-ben már az is tisztán látszott, hogy a megszállás alá vont német területeken két önálló állam jön létre, mely predesztinálta, hogy két egymással szembenálló német hadsereg is ki fog alakulni. Kelet-Németországban szovjet támogatással ez lett a keletnémet „Nemzeti Néphadsereg”, a „Nationale Volksarmee”.

Nyugat-Németország sem mondott le 1949-es alapító okiratában az önvédelemről és az ezt biztosító önálló haderőről. Részben francia ellenállás miatt Churchill³ ötlete egy közös integrált európai hadsereg létrehozására, melynek a nyugatnémet is része lett volna, szintén kudarcba fulladt. A külpolitikai események: koreai háború, 1953-as kelet-berlini felkelés azonban újabb lökést adtak annak, hogy a Bonnban⁴ szinte csak egy „hivatalként” működő nyugatnémet hadsereg 1955-ben gondolkodás nélkül a NATO részévé váljon.

Pontosan 1955. június 7-én írták alá a csatlakozást, melyet ma is az alapítás dátumaként ünnepelnek, a „Bundeswehr” elnevezés pedig 1956 áprilisában vált hivatalossá. Az Észak-atlanti Szerződés Szervezetével persze már addig is partnerséget ápoltak.

Immár hivatalos tagként, Nyugat-Németország tetemes fegyverbeszerzésekbe kezdett, sőt maga is fegyvergyártó és -exportőr lett. Rövid idő alatt a Bundeswehr Európa egyik legerősebb hadseregévé vált. A NATO tagság pedig a mai napig meghatározza a haderő múlt-

³ Sir Winston Leonard Spencer Churchill 1940 és 1955 között kétszer is volt brit miniszterelnök, Nagy Britannia és a világ második világháború előtti, háború alatti és az utána következő politikai eseményeinek egyik meghatározó alakja.

⁴ A második világháború után gyakorlatilag közigazgatási központ, 1949-től pedig kvázi-státuszban Nyugat-Németország fővárosa 1990-ig.

ját és jelenét. A német újraegyesítés után a hivatalos politikai álláspont a Bundeswehrt tartja a második világháború utáni német haderő elődjének és jogutódjának.⁵

A fegyverkezésnek komoly indokai voltak. A kettészakított Németország az egyik lehetséges ütköző zónája lehetett volna egy esetleges háborús konfliktusnak. Ráadásul Kelet-Németországba enklávéként „szorult” egy „pici” NSZK Nyugat-Berlin képében. Ez a városrész méretű nyugati demokrácia a kommunista népköztársaságban még inkább gerjesztette a szembenállást.

A geostratégiai viszonyok, a szembenálló tetemes méretű szovjet és varsói szerződéses haderő erős nyugatnémet szárazföldi hadsereg kiépítését sürgette. Németország előző korszakainak hadtörténetét ismerve ez nem jelent újdonságot. Persze nem maradt fegyver nélkül a Bundesmarine⁶ és az újjászervezett Luftwaffe⁷ sem.

A Német Szövetségi Köztársaság megalakulása után nem sokkal önkéntes alapon jelentkezőkkel kezdte feltölteni haderejét. Bár a lelkesedés nagy volt (1955-ig mintegy százötvenezer fő állt szolgálatba), hamar belátták, hogy ez nem elég egy ütőképessé haderő működtetéséhez. 1956-ban ezért elrendelték az általános sorkötelezettséget a 18 és 45 év közötti férfi lakosságra vonatkozóan. Ez megoldotta, hogy folyamatosan feltöltött és frissen cserélődő állomány álljon rendelkezésre, akik biztosíthatják a fegyveres szolgálattól kezdve a háttér és más logisztikai munkák elvégzését, ami egy modern haderő üzemeltetéséhez szükséges. Ismerve a német mentalitást, kultúrát és az oktatás színvonalát – mely utóbbi a gazdasággal párhuzamban hamar helyreállt a háborús vereség után, és a szakképzéseket részesítette előnyben⁸ –, olyan emberek kerültek a Bundeswehrhez, akik megfelelő elhivatottsággal és hozzáértéssel védték hazájukat. A katonaszellemet, a fegyverek kezeléséhez szükséges szakértelmet tovább erősítette az immár szövetségesként Nyugat-Németországban állomásozó amerikai és brit hadsereg.

⁵ <https://mult-kor.hu/cikk.php?id=10010> 2018.07. 13.

⁶ 1956. január 2-án Nyugat-Németország flottáját is újjáépítette a Varsói Szerződés részéről a Balti tengeren fokozódó fenyegetés miatt, vagyis a szovjet, lengyel és keletnémet haditengerészet ellensúlyozására.

⁷ Napjaink köztudatában az 1956. január 9-én megalakult szervezetet jelöli az elnevezés.

⁸ http://www.kislexikon.hu/nemetorszag_oktatasugye.html 2018.07.19.

Az élőerőt azonban fel is kellett fegyverezni. A második világháborút túlélte néhány német fegyver csak lőtéri célnak volt jó. Kapóra jött, hogy a háború befejezése után Nyugat-Európa „dőzsölt” az inkurrenciában, a kontinensen hagyott amerikai, kisebb hányadban brit fegyverekben és hadianyagban. Sőt, köszönhetően a Truman doktrínának,⁹ még több és újabb fegyver érkezett azért, hogy ezekkel szereljék fel a NATO országok immár Nyugat-Németország haderejét is egy esetleges szovjet agresszió kivédéséhez.¹⁰

Az USA a szövetséges haderők támogatására és a fegyverek szétosztásához létrehozott egy Katonai Segítségnyújtási Tanácsadó Csoportot (MAAG)¹¹, amely katonai segély keretében 1955-től 1962-ig támogatta a Bundeswehr-t is. A MAAG lett a katonai értékesítési programok vezetője, és kapcsolatot tartott a Német Szövetségi Védelmi Minisztérium és a Pentagon között. Ennek köszönhetően a Bundeswehr főleg amerikai fegyvereket rendszeresített, például M 47, és M 48 Patton harckocsikat, F 86 Sabre vadászgépeket. A beszerzéseket szinte semmi sem gátolta, nem voltak elhúzódo tenderek, közbeszerzési pályázatok és más egyéb jogi vagy adminisztrációs fék sem. Ez persze sokszor a racionalitás kárára ment, mert így kerültek tömegpusztító fegyverek hordozóeszközei, például a Honest John és később más tüzérségi rakéták, mint az MGM 31 Pershing is a Bundeswehr és a Luftwaffe állományába.¹² Ne feledjük, a hidegháború korát éltük, és jusson eszünkbe, hogy a Bundeswehr-hez akkor sem mérhető Magyar Néphadseregben is volt egy hasonló céllal létrehozott tapolcai rakétadandár. Nem számított mi mennyibe kerül, hisz javarészt az amerikai katonai segély és más hitelek, például közvetve a Marshall-terv költségére terhelődött minden.

A gyorsan talpra állt nyugatnémet gazdaság a MAAG-tól „kapott” fegyverek árát teljes egészében törlesztette. Alig tíz éven belül ezen eszközök nagy részét a Bundeswehr lecserélte. Így a hetvenes évek

⁹ Harry S. Truman, az Egyesült Államok 34. elnöke, hivatali ideje 1945. április 12 - 1953. január 20. A görög polgárháború és a Szovjetunió európai térnyerésére válaszként megfogalmazott doktrínájában azt hirdette, hogy az USA-nak bárhol a világban fel kell lépnie és be kell avatkoznia a kommunizmussal szemben.

¹⁰ http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1947_marcius_12_a_truman_doktrina_meghirdetese
2018.07.16.

¹¹ Military Assistance Advisory Group

¹² Peter Blume: Modern Raketenantillerie der Bundeswehr. Tankograd Verlag Jochern vollert 2010. 19 p.

elejére már majdnem teljes egészében német páncélosok, tehergépkocsik, kézfegyverek váltak szabvánnyá a haderőn belül, nem kis mértékben támogatva ezzel a nagy múltú visszatekintő hadipart és mindent, ami annak fenntartásához kellett: a gazdaságot, a munkaerőpiacot és az állami büdzsét. Az már a történelem iróniája, hogy a MAAG-tól kapott amerikai gyártmányú fegyvereket Bonn Izraelnek adta el, így került például a Bundeswehr M 48-as harckocsijainak egy része a Közel-Keletre. Bár az üzlethez nyilván kellett az USA közvetítése és jóváhagyása.¹³

A régi fegyverek „kiszórásával” a Bundeswehr nemcsak mennyiségben, hanem minőségben is elérte, sőt ez utóbbi jóval túl is szárnyalta a Varsói Szerződés hadseregeinek képességeit. A katonai kutatás-fejlesztésben szó szerint az „úr” volt a határ. Az Európai Űrügynökségen, az ESA-n belül a német (hadi)ipar is aktív részesesévé vált az űrkutatásnak.¹⁴ A haditechnikai fejlesztések önállóan, illetve szoros együttműködésben folytak az USA-val, Nagy Britanniával, Franciaországgal és más nyugat-európai országokkal.

A teljesség igénye nélkül néhány „sikertörténet” a nyugatnémet hadipartól:

- Miután engedélyezik a Bundesmarine számára, hogy a második világháború után újra tengeralattjárókat rendszeresítsen, a flottát teljes egészében a hazai hajógyárakra és annak háttérparára támaszkodva szerelik fel U-boot-okkal. A kieli Howaldtswerke-Deutsche Werft és más cégek, később a ThyssenKrupp Marine Systems cégcsoportban egyesülve tervezik meg és gyártják a „Type” 209 sorozatú tengeralattjárók több generációját, melyek különböző típusai a görög, török, latin-amerikai flottákhoz is eljutnak, öregbítve a német hadiipar hírét és növelve az NSZK exportbevételét.¹⁵
- Messerschmitt-Bölkow-Blohm (MBB), Dornier repülőgépipari cégek a francia, brit, olasz partnerekkel gyártották le az Alpha Jet és a Tornádó alacsonytámadó és vadászrepülőgépeket

¹³ Ian V. Hogg: Az izraeli hadigépezet. Holló és Társa, hn., én., 94. p.

¹⁴ Szentpéteri László: Az Ariane hordozórakéta program. Haditechnika 1989/2. sz. 37-42. p.

¹⁵ David Miller: Modern Tengeralattjárók, Hajja és Fiai kiadó, Debrecen 1993. 55 p.

egy sor különböző, más repülőgéptípussal egyetemben. Ezekből százas nagyságrendben vásárolt a Luftwaffe, és - ahogy a tengeralattjárókból - jutott exportra is. Az MBB Bo 105-ös és BK 117-es helikoptereit még az iraki hadsereg is rendszeresítette Szaddam Husszein regnálása idején.¹⁶

- Porsche már a második világháborúban megalapozta a német harckocsigyártás hírnevét. A Bundeswehr terveit felhasználva rendelte meg a Leopard 1-es harckocsit, melyet több ezres darabszámban rendszeresítettek. Később a kiváló harcjármű „félhivatalosan” a NATO alap-harckocsija lesz, de a hagyományosan amerikai fegyvereket rendszeresítő Kanada és a nem NATO tag, de azzal partnerséget ápoló Ausztrália is a Leopard 1-et részesítette előnyben az amerikai harckocsikkal szemben.¹⁷

A hidegháború vége, új kihívások. A XXI. század Bundeswehr-je

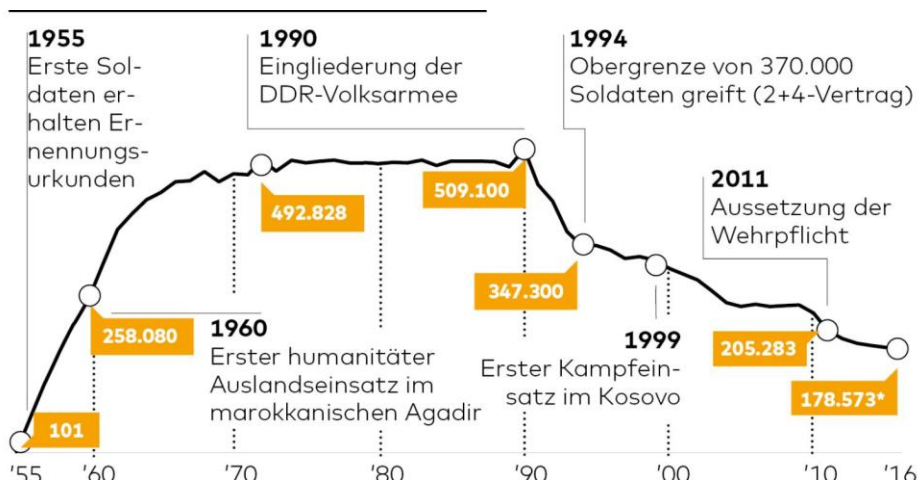
Az elmúlt két évtized és különösen napjaink felemás állapotokat hoztak a Bundeswehr életében. A hidegháború befejezésekor az első nagy próbatétel a keletnémet hadsereg volt, szerencsére nem a csatáren.

A kelet-nyugati szembenállás vége jótékonyan hatott az európai politikai integrációra, de azzal fordított arányban igencsak hátrányosan a hadseregek fegyverbeszerzéseire. A haderőcsökkentés nem kerülte el a Bundeswehrt sem. A minőségi és mennyiségi visszaesést pedig az sem enyhítette, hogy 1989-ben a német újraegyesítéssel „nyakába szakadt” az addigi ellenfél keletnémet néphadsereg személyi állománya és eszközparkja. A kezdeti ötletek után hamar belátták, hogy igazán nem tudnak mit kezdeni a volt NDK Néphadsereg nagy mennyiségű, de többségében elavult, a szovjet szabványok szerint működő fegyverrendszereivel. A MiG - 29 típusú repülőgépek és né-

¹⁶ Michael J. Kelly. Prosecuting Corporations for Genocide. Oxford University Press. New York. 2016.146. p.

¹⁷ Poór István - Dobó Géza - Sárhidai Gyula: Harckocsik és Páncélozott Járművek. Budapest, 1980. 234. p.

hány Mi- helikopter Luftwaffe-be integrálásán kívül nem is nagyon tudunk olyan eszközt felsorolni, melyet az NDK-tól megörökölve hosszabb ideig használtak volna. Még érdekesebben alakult a Nationale Volksarmee tisztjeinek a sorsa. Ők a Varsói Szerződés normái szerint rendkívül képzett, fegyelmezett katonák voltak. Többségük leszerelt vagy nyugállományba vonult, így alig néhány százezerük vette fel az immár egygé vált Németország egyenruháját.¹⁸

1. számú ábra. A Bundeswehr személyi létszámának alakulása az elmúlt hatvan évben. Láthatjuk, hogy a német újraegyesítéskor az ex-NDK haderejével volt statisztikailag legnagyobb az állomány. 2011, a sorkötelezettség megszüntetése után pedig intenzíven csökkent a német katonák létszáma¹⁹

A feliratok fordítása:

- 1955 Az első katonák, akik letették az esküt
- 1960 Az első külhoni humanitárius akció a földrengés sújtotta marokkói Agadirban
- 1990 A volt NDK-s hadsereg integrációjának kezdete
- 1994 370 000 főben korlátozzák a Bundeswehr létszámát
- 1999 A Bundeswehr történetének első fegyveres beavatkozása Koszovóban
- 2011 A sorállomány megszüntetése

¹⁸ http://www.magaryszemle.hu/cikk/a_nemzeti_nephadsereg_integralodasa_a_szovetsegi_vederobe 2018.07.19.

¹⁹ <https://www.bayernkurier.de/inland/7445-unermuedlicher-einsatz-fuer-frieden-und-freiheit/> 2018. 12. 06.

A németeknek a hidegháború megszűntével új feladatokat kellett találniuk hadseregük számára, igaz ezzel a legtöbb európai hadsereg így volt.

A délszláv konfliktus, majd a 2001-es és az azt követő terrortámadások még a pacifista közvéleményt is felrázták, bizonyosságot adva arról, hogy Francis Fukuyama, a híres filozófus és közgazdász víziója a „történelem végéről” még igencsak messze van.²⁰ A totális világháborúk kirobbanásának veszélye csökkent, de rengeteg olyan helyi konfliktus van, nem is beszélve a különböző természeti csapásokról, ahol ma is szükség van a jól felszerelt korszerű hadseregre.

Fent említetteket átgondolva a német haderő is békefenntartó és humanitárius műveletekbe kezdett a kilencvenes évektől, ezekben ma is részt vesz Bosznia-Hercegovinában, Koszovóban vagy Szomáliában. Aktív szerepet vállal a terrorizmus elleni harcokban Afganisztánban és újabban Maliban. Az itt szabott feladatokat a Bundeswehr maradéktalanul teljesíti, ahogy az egy ilyen múlttal rendelkező, jól képzett és jól felszerelt haderőtől várható.²¹ A logisztikusok azonban tudják, egy hadsereg esetében a „dicsőség” csak a felszín. Ha a hátteret vizsgáljuk, amely a Bundeswehr működtetéséhez is kell, látni fogjuk, már nem olyan rózsás a helyzet.

Beszerzési nehézségek és működési problémák a Bundeswehr-nél

„Pénz, pénz, pénz”. A XVII. században élt, a magyar történelemben is jelentős szerepet betöltő Raimondo Montecuccoli hadvezér híres mondása szerint ez az a három eszköz, amely egy győztes háborúhoz kell. Tudjuk, a pénz békeidőben is fontos egy hadsereg fenntartásához.

A Bundeswehr esete viszont azt mutatja, hogy csak a „pénz” nem jelent mindenre megoldást. A statisztikák szerint a nyugatnémet katonai költségvetés az ötvenes évek végétől egy-két évet leszámítva

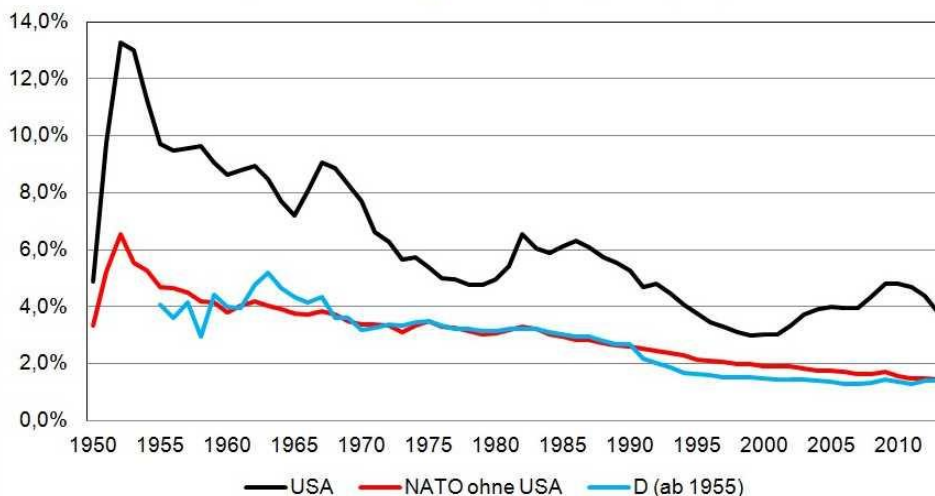
²⁰ Francis Fukuyama: A történelem vége és az utolsó ember. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2014.

²¹ Csiki Tamás: ZMNE Stratégia Védelmi Kutatóintézet Elemzések-2011/2

folyamatosan csökkent, de nem összegében, hanem a GDP-hez viszonyítva. Ez összhangban volt a többi NATO ország katonai költségvetésével. A folyamat egészen a 2000-es évek második feléig így tartott.²² Ekkor azonban a „pénzcsap” újra megnyílt, Angela Merkel kancellár már megválasztásakor kimondta, hogy növelni fogja a katonai kiadásokat, és helyreállítja a Bundeswehr megkopott tekintélyét. Akaratát tovább erősítette Trump elnök hatalomra jutása az USA-ban, aki nem egyszer élesen bírálta a NATO-t, azon belül a német haderő képességeit és azt, hogy még mindig nem költenek elegendő összeget annak fejlesztésére.²³

Militärausgaben NATO in Prozent zum BIP

(1950-2013; nur Mitglieder zum jeweiligen Zeitpunkt)

2. számú ábra. Katonai kiadások a GDP-hez viszonyítva. „D”-vel jelölve Németországé (1990 NSZK). Jól látható, hogy a GDP-hez viszonyítva a német katonai költségvetés aránya folyamatosan csökkent, és több mint két évtizede nem éri el a 2%-ot²⁴

A „pénzcsap” tehát megnyílt, a hatás azonban elmaradt. Miért? Mert csak az anyagi források növelése relatív eredménnyel járt. A német katonai kiadás valóban tetemes a kisebb hadseregekéhez

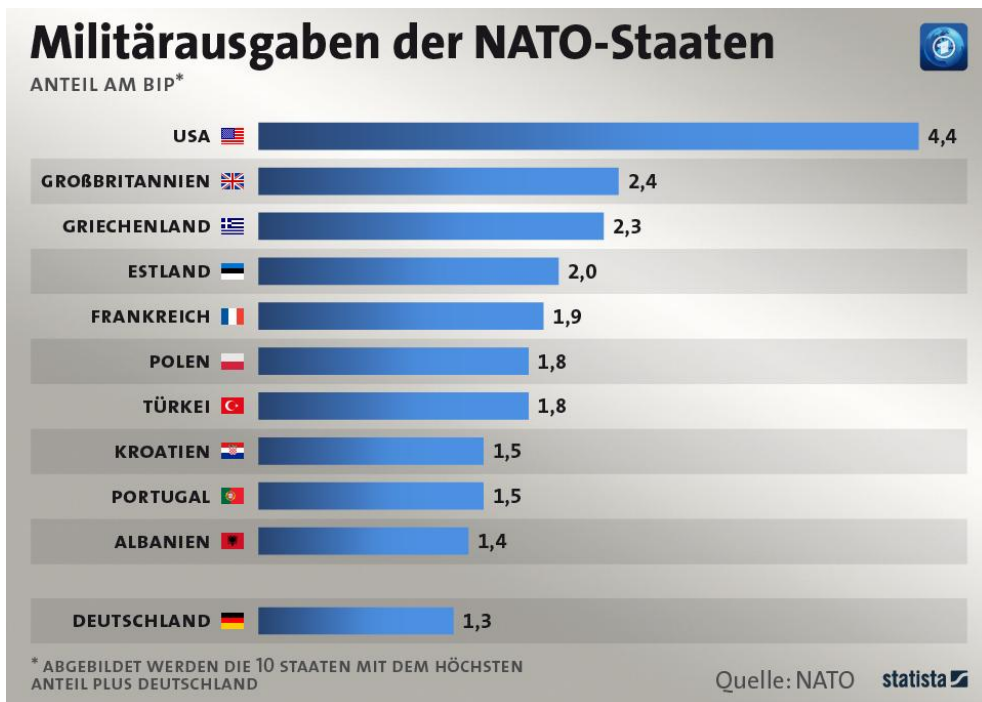
²² <https://www.heise.de/tp/features/NATO-Militaerbudgets-im-Widerstreit-3370880.html> 2018.07.23.

²³ <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/angela-merkel-bekannt-sich-zu-milliardenplus-fuer-die-bundeswehr-a-1217221.html> 2018.07.24.

²⁴ <https://www.heise.de/tp/features/NATO-Militaerbudgets-im-Widerstreit-3370880.html> 2018.12.06.

mérten, de elenyésző a német gazdasághoz viszonyítva, és elmarad a 2014-es NATO csúcson minden tagállam által megajánlott GDP 2%-tól. Jelenleg 1,2%, amelyet 2025-re szeretnének 1,5%-ra emelni, a politikusok és szakértők egy része azonban már ennek mértékével szemben is szkeptikus.

Egyébként a jelenlegi büdzből is bőven futná beszerzésekre, a meglévő eszközök karbantartására és korszerűsítésére. Ne feledjük a német költségvetéshez viszonyítva a GDP 1,2%-a alacsony arány, de világviszonylatban a hetedik legnagyobb összeg, amelyet hadseregre költenek!

3. számú ábra. 2010-es évek összehasonlító adatai szerint a GDP százalékában Németország kevesebbet költ a hadseregre, mint Albánia. Ugyanakkor a német nemzeti összterméknek az 1,3%-a sokszoros összeget jelent a világ többi országának katonai költségvetéséhez képest!²⁵

Érthetetlen, hogy ilyen anyagi lehetőségek mellett mégis egyre jobban csökken a Bundeswehr alakulatainak hadrafoghatósága,

²⁵ <https://www.bremerfriedensforum.de/723/aktuelles/Resilienz-Propaganda-fuer-den-Krieg-Militarisierung-des-Inneren/> 2018.12.06.

nincs elég lőszer, alkatrész, egyes képességek teljesen megszűnnek. Az okok? A hiba a rendszerben van. Nincs egységes vélemény azzal kapcsolatban, hogy a Bundeswehr melyik haderőneménél, mennyit és mire kellene költeni, nincsenek kijelölt célok, prioritások, úgy pedig nehéz pénzt költeni, ha az ember nem tudja, mit is akar vásárolni.²⁶

Ha ez nem lenne elég, akkor ott van a körülményes közbeszerzési eljárás, mely sokszor indokolatlanul megnehezíti és meghosszabbítja egy-egy tender lefuttatását. Ezt, éppen a könnyebb beszerzési eljárások érdekében, többször is próbálták megreformálni. A megfelelő szakemberek és az utánpótlás érdekében egy egységesített logisztikai iskolát is létrehozta 2006-ban. Itt a jövő ellátási rendszerét tanulták a Bundeswehr erre képzett növendékei, ma úgy tűnik, hiába.²⁷

Haladva a korrallal, a Bundeswehr beszállítói részére saját honlapot hozott létre, amelyen részletesen tájékoztatják a leendő „ügyfeleket” arról, hogy milyen feltételeket kell teljesíteniük, hogy szerződjenek velük. Ha megnyitjuk a www.baainbw.de „Auftraggeber Bundeswehr” (szó szerinti fordításban „Bundeswehr-ügyfél”) oldalt, már az első néhány földre kattintva azzal szembesülünk, hogy az ajánlattevőnek több mint két tucat, több száz oldalnyi dokumentumot beadva kell referenciát nyújtania. Mindezt megfelelően a szigorú polgári, katonai és nem mellékesen uniós törvényi előírások. A túlszabályozottságot jól példázza, hogy még azt is előírják, hogy a beszállítás szerződéses tárgyak esetében teherautóval a Bundeswehr ügynökségek részére csak hétköznaponként 8 és 14 óra között engedélyezett...pénteken 11-ig.²⁸

Nem biztos, hogy napjaink rohanó világában egy-egy vállalkozás nekiáll begyűjteni és jogászaival saját költségén kitölteni és rendszerezni a rengeteg nyomtatványt egy esetleges üzlet reményében akkor, amikor a civil életben egyszerűbb feltételekkel és gyorsabban bevételhez juthat. A bürokratikus közbeszerzési törvényekkel „fékezett” katonai beszerzések további veszélyek forrásává is váltak. A hadsereg logisztikai „reformátorai” megtakarítás címén elkezdtek felszámolni a Bundeswehr régi ellátó rendszereinek alapjait, például a raktárakat. Úgy gondolták, hogy nincs szükség arra a hidegháborús

²⁶ <https://www.deutschlandfunk.de/ausstattung-der-bundeswehr-die-probleme-sind-nicht-nur-mit.694.de.html> 2018.07.18

²⁷ Dr. Lits Gábor: A bundeswehr logisztikai iskolája. Haditechnika 2010/2 57-58. p

²⁸ Allgemeine Auftragsbedingungen –Lieferung von Gegenständen durch inländische und ausländische Auftragnehmer-4 § Versand, Lieferklauseln (2) 3 p

raktározási normára, amely szerint a hatvanas évektől kezdve garadával halmozták fel a lőszer, pótalkatrészt, egyéb hadianyagot azért, hogy a megfelelően működő ellátó láncon keresztül 48 órán belül eljusson a csapatokhoz. A raktározás megszüntetésének ötletét a civil vállalatoknál működő ellátási láncokkal próbálták magyarázni. „Hisz azoknak sincs állandó raktárkészletük!” A megfelelő informatikai háttérrel elég csak egy „just in time” ellátást biztosítani. Tehát, nem porosodik „áru” a polcokon, azt csak akkor gyártják le és szállítják ki, ha az ügyfél igényli.²⁹ Tudjuk, még a hétköznapiakban is igen sok bosszúságot okoz ez a „civil” logisztikai szemlélet, a haderőben pedig akkor vallott kudarcot, amikor olyan drága és bonyolult alkatrészekből nem volt raktárkészlet, mint például repülőgép-hajtómű, tengeralattjáró és hajó alkatrészek stb. Hogy ez milyen károsan hatott a német haderőre, nem kell a képzelőerőre bízni.

4. számú ábra. A Bundeswehr szárazföldi haderejének (Heer) egyik CH 53 G helikoptere üzemképtelen állapotban. Egy 2014-es adat szerint a meglévő 67 darabból alig néhány volt teljesen bevethető állapotban, pedig a nehéz szállítóhelikopterek kapacitására nagy szükség van a Bundeswehr-ben is

A raktárkészleteken és háttérbázisokon remélt megtakarítás kis híján földhöz szegezte a Luftwaffe-t. Ez a hazai légteret védő vadász-

²⁹ <https://www.tagesspiegel.de/politik/bundeswehr-strukturen-aus-dem-kalten-krieg/1133154.html> 2018.07.24.

gépek esetében még nem jelentett akkor problémát, a külföldi missziókat támogató szállítórepülőgépek és helikopterek működőképes számának csökkenése már annál inkább.

Az így előállt helyzet még súlyosabb problémák forrása volt a Bundesmarine-nál, ahol egy működőképes tengeralattjáró maradt. A többit 2017 őszén alkatrészhiány miatt kivonták ideiglenesen. Itt sem az volt a baj, hogy nincs pénz az elromlott berendezések, részegységek pótlására. A szükséges alkatrészekből nincs raktáron, azokat hosszas közbeszerzési eljárás útján kell akár hónapos átfutás során legyártatni és leszállítani.³⁰

A felszíni hajók közül több hasonló okok miatt vesztegel a kikötőkben vagy szárazdokokban. A fregattok és rombolók hiánya viszont újfent az olyan külföldi missziókat veszélyezteti, amelyek a szomáliai vagy a jelenleg a Földközi-tengeren kialakult humanitárius viszonyok miatt szükségesek.³¹

Nemcsak az eszközökben van hiány, a hadtápvonalon is komoly gondokra derült fény az elmúlt években. Vészesen megcsappant a tartós élelmiszerek és a katonák napi feladataihoz biztosított élelmiszercsomagok készlete. Források szerint ezért sem a pénzhiány a felelős. Az élelmiszeradagokat könnyen meg lehetne rendelni a rengeteg német élelmiszeripari cég egyikétől, de a szigorú közbeszerzési előírások nem engedik ezt azért, hogy a széles piaci szereplők is megjelenhessenek beszállítóként.

A megoldás az lenne, ha hosszú távú együttműködési szerződéseket lehetne aláírni azokkal, akik már eddig is megfeleltek az előírásoknak. Ez azonban újabb jogi aggályokat vett fel, hisz kizárja azokat a külső piaci szereplőket, akik szintén teljesítenék a feltételeket, mert üzletet remélnek a Bundeswehr hadtápjától.³²

A bürokrácia ennek ellenére próbálja a civil kereskedelem keretei közé kényszeríteni a speciálisabb katonai üzletkötéseket, amelynek az a vége, hogy az üzlet kútba esik, és elmarad a beszerzés. Némi

³⁰ <https://htka.hu/2017/10/24/nemet-tengeralattjaro-flotta-vs-tartalek-alkatreszek/> 2018.07.24.

³¹ http://www.spiegel.de/thema/hans_peter_bartels/ 2018. 07. 16.

³² <https://www.vergabeblog.de/2018-02-09/das-letzte-vergaberecht-schuld-an-versorgungsengpass-der-bundeswehr/> 2018. 07. 19.

megoldást jelentene, ha több ember végezné az ezzel járó ügyinté-
zést, de a közszolgák létszámát jelentősen csökkentették 2010-től a
Bundeswehr-ben.³³ Ezért a beszerzések ügymenetét bonyolító szak-
emberekből nagyon kevés van, a jól képzett logisztikusok, jogászok,
egyéb gazdasági szakemberek, akik átlátnák és sikeresen végre tud-
nák hajtani egy-egy eljárás teljes folyamatát, a jobban fizető polgári
szférákban helyezkednek el.

Ezek után már kár is felemlíteni azt a problémát, hogy ha tudnának
is új fegyvereket, repülőket, páncélozott járműveket stb. beszerezni,
akkor sem lenne elég katona, aki azokat használná, üzemeltetné, a
Bundeswehr súlyos személyi hiánnyal küzd. Nemcsak a polgári al-
kalmazottakból, katonából sincs elég.³⁴ A sorkötelezettség 2011-ben
megszűnt, ez tovább apasztotta a személyi állomány létszámát, ami-
vel egyes vélemények szerint így még a békeidős minimumot sem
lehet ellátni.

A bajt félmegoldásokkal és kiskapukkal próbálják orvosolni, például
úgy, hogy minimális fizikai és egészségügyi követelményt kötnék ki a
jelentkezőkkel szemben. Vagy csak „papíron” vizsgálják a jelölt al-
kalmasságát, a gyakorlatban nem. Az ilyen látszatintézkedésekkel
ugyan statisztikailag lehet növelni a haderő létszámát, de a nem meg-
felelő pszichikai, fizikai állapotú újoncok önmagukra és bajtársaikra is
komoly veszélyt jelentenek, mint erre néhány halálos kimenetelű bal-
eset sajnos mutatott már példát.³⁵ A hiány olyan kétségbeejtő, hogy
friss média hírek szerint már „külföldieket” is felvonnák a Bundes-
wehr-be, amolyan „idegenlégiósnak”.³⁶

A tarthatatlan állapotok egyik legnagyobb kritikusa Hans-Peter
Bartels³⁷, a német parlament honvédelmi bizottságának tagja, aki nem rit-
kán éles hangon szembesíti a politikai vezetést a körülményekkel.

³³ Csiki Tamás: ZMNE Stratégia Védelmi Kutatóintézet Elemzések-2011/2

³⁴ <https://www.haborumuveszete.hu/egyeb-hirek/tovabbra-sincs-megfelelo-allapotban-a-bundeswehr> 2018.07.24.

³⁵ <https://www.welt.de/politik/deutschland/article152719401/Bundeswehr-zeigt-sich-grosszuegig-bei-Tauglichkeit.html> 2018.07. 19.

³⁶ politik/deutschland/verteidigungsexperte-warnt-vor-soeldnertruppe-bundeswehr-denkt-darueber-nach-auslaender-als-soldaten-aufzuehmen_id_9290853.html 2018.07.23.

³⁷ http://www.spiegel.de/thema/hans_peter_bartels/

Összegzés

- A Bundeswehr 1990 után jelentős átalakításon ment keresztül. Integrálnia, illetve le kellett szerelnie a német újraegyesítés után a volt NDK hadseregének eszközeit és katonáit. Leépítette és visszafejlesztette nehéz fegyvereinek egy részét, igazodva ezzel a kor kihívásaihoz, mert a békefenntartó, a humanitárius műveletekhez, a terrorizmus elleni harchoz ezekre nincs szükség. Utóbb azonban bebizonyosodott, hogy ez meggondolatlan lépés volt, az elmúlt évek kelet-európai eseményei megmutatták, hogy az erőegyensúly fenntartásához megfelelő számú harckocsi, tüzérségi eszköz és repülő kell.³⁸
- Németország esetében a harckocsi, a repülőgép és más fegyverrendszerek beszerzése már csak azért sem mellékes, mert ezeket javarészt a hazai ipar állítja elő, növelve ezzel a munkahelyek számát és a nemzeti összterméket. Ha a Bundeswehr megrendel valamilyen német fegyvert, abból a gyártó jó eséllyel exportra is fog szállítani, amely megint csak a német gazdaságra hat pozitívan. Ha nincs fegyvervásárlás, a hazai német gyártó sem fog fejleszteni, export sem lesz, amely értelemszerűen fordítottan hat vissza a gazdaságra.
- A német gazdaság teljesítőképességéhez képest elenyésző az, amit a haderőre költ, még ha ez tetemes összeg is más ország katonai kiadásaihoz mérten. A Bundeswehr, annak költségvetése, a külföldi szerepvállalás - bár a többség jól tudja, hogy fontos és szükséges - folyamatos kül- és belpolitikai támogatás alatt áll.
- A jelentős anyagi források ellenére a hadsereg kezd „lerongyolódni” a nem jól átgondolt beszerzési eljárások miatt, amelyek a speciális katonai igényeket is a polgári kereskedelem törvényei közé kényszerítik. A nem megfelelően szervezett logisztikai háttér oda vezet, hogy nem hogy új eszközöket nem képesek beszerezni, hanem a meglévőket sem tudják karbantartani, üzemeltetni.

³⁸ <https://augengeradeaus.net/2018/02/materiallage-der-bundeswehr-mehr-uebungen-mehr-beanspruchung-weniger-einsatzbereit/> 2018.07.25.

- Nincs katonai szakértő, aki megmondaná, mire kellene költeni, és nincs gazdasági szakember és jogász, aki megmondaná, hogyan kellene lebonyolítani zökkenőmentesen a beszerzést, és nincs elég katona, aki használhatná és üzemeltethetné azt, ami még van.

A problémák persze ismertek a német illetékesek előtt is, megoldások, elképzelések vannak, remélhetjük, hogy ezek megszüntetik majd a jelenleg a Bundeswehr-t sújtó bajokat.

Utalva a már említett Montecuccoli mondására, kissé a korhoz igazítva, a huszonegyedik század – nemcsak – német hadseregének sikeres fenntartásához a következő háromra lenne szüksége:

- pénz: az anyagi források biztosításához;
- szakirányítás: felelős és megfelelő szakemberek, akik tudják is mire költjük a haderőre fordított pénzt
- élőerő: emberek, katonák, akik az így vett eszközökkel szolgálhatnak a haderőben, használhatják, üzemeltethetik azt, amit az ésszel elköltött pénzből vásároltunk.

Források

Allgemeine Auftragsbedingungen –Lieferung von Gegenständen durch inländische und ausländische Auftragnehmer-4 § Versand, Lieferklauseln (2) 3 p

Csiki Tamás: ZMNE Stratégia Védelmi Kutatóintézet Elemzések-2011/2

Csiki Tamás: ZMNE Stratégia Védelmi Kutatóintézet Elemzések-2011/2

David Miller: Modern Tengeralttjárók, Hajja és Fiai kiadó, Debrecen 1993. 55 p.

Dr. Lits Gábor: A Bundeswehr logisztikai iskolája. Haditechnika 2010/2 57-58. p.

Gyarmati József: Haditechnikai eszközök összehasonlítása közbeszerzési eljárás során. Hadmérnök 2006. évi 2. sz.

Francis Fukuyama: A történelem vége és az utolsó ember. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2014.

http://www.kislexikon.hu/nemetszag_oktatasugye.html 2018.07.19.

http://www.magyszemle.hu/cikk/a_nemzeti_nephadsereg_integralo_dasa_a_szovetegi_vederobe

http://www.rubicon.hu/magyar/oldal/1947_marcius_12_a_truman_doktrina_meghirdetese 2018. 07. 16.

<http://www.spiegel.de/politik/deutschland/angela-merkel-bekannt-sich-zu-milliardenplus-fuer-die-bundeswehr-a-1217221.html> 2018.07.24.

http://www.spiegel.de/thema/hans_peter_bartels/ 2018.07.19.

http://www.spiegel.de/thema/hans_peter_bartels/ 2018. 07. 16.

<https://augengeradeaus.net/2018/02/materiallage-der-bundeswehr-mehr-uebungen-mehr-beanspruchung-weniger-einsatzbereit/> 2018.07.25.

<https://htka.hu/2017/10/24/nemet-tengeralattjaro-flotta-vs-tartalek-alkatreszek/> 2018.07.24.

<https://mult-kor.hu/cikk.php?id=10010> 2018.07. 13.

<https://www.deutschlandfunk.de/ausstattung-der-bundeswehr-die-probleme-sind-nicht-nur-mit.694.de.html> 2018.07. 18.

<https://www.haborumuveszete.hu/egyeb-hirek/tovabbra-sincs-megfelelo-allapotban-a-bundeswehr> 2018.07.24.

<https://www.heise.de/tp/features/NATO-Militaerbudgets-im-Widerstreit-3370880.html> 2018.07.23.

<https://www.tagesspiegel.de/politik/bundeswehr-strukturen-aus-dem-kalten-krieg/1133154.html> 2018. 07. 24.

<https://www.vergabeblog.de/2018-02-09/das-letzte-vergaberecht-schuld-an-versorgungseingpass-der-bundeswehr/> 2018. 07. 19.

<https://www.welt.de/politik/deutschland/article152719401/Bundeswehr-zeigt-sich-grosszuegig-bei-Tauglichkeit.html> 2018.07. 19.

Ian V. Hogg: Az izraeli hadigépezet. Holló és Társa, hn., én..

Michael J. Kelly. Prosecuting Corporations for Genocide. Oxford University Press. New York. 2016.

Peter Blume: Modern Raketenartillerie der Bundeswehr. Tankograd Verlag Jochern vollert 2010.

Poór István - Dobó Géza - Sárhidai Gyula: Harckocsik és Páncélozott Járművek. Budapest, 1980.

politik/deutschland/verteidigungsexperte-warnt-vor-soeldnertruppe-bundeswehr-denkt-darueber-nach-auslaender-als-soldaten-aufzunehmen_id_9290853.html 2018.07.23.

Szentpéteri László: Az Ariane hordozórakéta program. Haditechnika 1989/2. sz.